

Надія ПАСТУХ

МАРКЕРИ ПОГРАНИЧНОЇ СПЕЦИФІКИ ФОЛЬКЛОРУ: ТЕМАТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ УСНОЇ СЛОВЕСНОСТІ УКРАЇНЦІВ ПІВНОЧІ МОЛДОВИ

Проаналізовані пріоритетні теми українського фольклору півночі Молдови, постання яких пов'язане із актуалізацією в умовах міжетнічних контактів важливого бінарного протиставлення «свій / чужий простір». Охарактеризовані, зокрема, такі тематичні вузли: 1) полишення своєї землі та обживання нових теренів; 2) недоля на чужині та туга за рідною землею.

Ключові слова: тема, фольклор пограниччя, переказ.

© Н. ПАСТУХ, 2015

Своєрідність тематичного наповнення порубіжнього фольклору виявляється не стільки у наявності якихось особливих, характерних лише для цих земель, сюжетів, скільки у високій частотності послуговування саме тими, а не іншими. Як неодноразово потверджують дослідники етноконтактних зон, власне на прикордонні (зі зрозумілих причин) відбувається активна культурна інтерпретація поняття «інший», а відтак особливе зацікавлення проблемою «я» [12]. Таке культурне опрацювання винятково рельєфно проявляється на матеріалі двох запотребуваних тематичних вузлів. Перший пов'язаний із актуалізацією в умовах міжетнічних контактів важливого бінарного протиставлення *свій / чужий простір*. Інший (логічно пов'язаний із першим) стосується осмислення не менш актуальної за таких умов опозиції *свій / чужий етнос*.

Особливу зацікавленість мешканців порубіжних теренів цими темами виявляє висока частотність їх фігурування та багата образна та мотивно-сюжетна палітра представлення у текстах фольклору — як прозового, так і віршово-пісенного [14, с. 37; 12, с. 62—66; 11, с. 32]. Наприклад, щодо уявлення про *свій простір*, то воно назване «визначальним у культурі пограниччя» [14, с. 37]. Те ж саме стосується опрацювання в усній словесності порубіжжя теми *свого та чужого етносу*: саме в умовах етнічних суміж фольклорна культура досить активно послуговується взаємно стереотипізованими етнообразами. Так, «етнічний образ «сусіда», — як слушно зауважує Я. Внукович, — зазвичай найбільш виразно проявляється в контактних зонах етнічного пограниччя. За межами етноконтактної території відбувається розмивання цього образу або він отримує зовсім інші характеристики, пов'язані із особливостями місцевих культурних реалій» [11, с. 32].

У нашій статті прагнемо осмислити одну зі згаданих проблем, а саме — оприявлення опозиції *свій / чужий простір* у фольклорі українців українсько-молдовського порубіжжя. Такий тематичний вузол розгортається головню у двох площинах: 1) полишення своєї землі та обживання нових теренів (переважно має епічно-прозове втілення); 2) недоля на чужині та туга за рідною землею (як правило, розкривається в лірично-віршовій формі). Дослідження цих двох тематичних площин провадитимемо в контексті загальних закономірностей буття усної словесності в зонах етнокультурного помежов'я.

«*І рішили їхати сюди*» (тема полишення рідної домівки та переїзду на нову батьківщину). Перш за все поняття *свого і чужого простору* актуалізують

свою семантику в такій важливій для мешканців пограниччя темі як втрата своєї землі (села, дому) та обживання чужих незнайомих теренів. Тема полишення рідної домівки була здавна актуальна у фольклорі порубіжних сіл. Для маргінальних теренів, що були, як правило, малозаселені та порівняно слабо контрольовані, завжди були характерні інтенсивні міграційні явища. На різних українських пограниччях фіксуємо топографічні перекази про те, що межові слободи були засновані людьми, які, покинувши свої рідні села, втікали від різних бід (від ворожих набігів, від панів, від служби, від присуду, від остаточного зубожіння тощо) на периферію, у глухі закутки своєї землі, бо «*тут глуш була. Ну, от і втікали в глухомань*» [4, арк. 122]. Зрештою здебільшого саме на пограничних теренах, часто долучених до «комунікативних виходів» за межі країни та відтак активно задіяних в еміграційному русі, виникали та активно функціонували т. зв. емігрантські пісні, основна тема яких — полишення отчого дому та розлука з рідними. Зони міжетнічних контактів, на яких, як стверджують учені, завжди триває боротьба за простір, породжуючи низку конфліктів — стосовно кордонів, сфери мови, символів, проблем святих місць тощо [24], часто пов'язані із переселеннями та виселеннями. Так, болоче відлунне у фольклорі помежов'я тема депортації — примусового полишення своєї хати, свого цвинтаря, свого села, яка виступає головно в епічних чи ліро-епічних жанрах (меморатах [23; 22], співанках-хроніках [17, с. 14]).

Фольклорна традиція українсько-молдовського пограниччя, яке також характеризувалося периферійністю та активними міграційними рухами, активно послуговується темами, дотичними до семантичного ядра **свій / чужий простір**. Оскільки багато українських сіл у Молдові постали унаслідок переселень із материкової України (зрештою і в селах, що «з діда-прадіда тут», багато родин є нащадками переселенців), у середовищі їх мешканців досі живуть та активно побутують міцно утримувані в пам'яті перекази про переїзд з України, почуті ще від дідів-прадідів. Досвід полишення свого дому та обживання чужої землі болісно переживається переселенцями, глибоко вкарбовується як в індивідуальну, так і в колективну пам'ять та об'єктивізується в досить поважному прозовому пласті. Зрештою, фольклористи вже наголошували, що тема переселення та обживання на чужій землі — головна для українців, що полишили рідну землю. Так, Богдан

Медвідський, характеризуючи прозовий фольклор українців Канади, зазначав, що переважна більшість прозового фольклору стосується саме «оповідей про перші роки переселенців і про боротьбу з різними труднощами» [16, с. 46]. Це виразніше проступає такий досвід у випадку примусових переселень [23; 22].

Інформативна насиченість переказів про переїзд залежить головно від того, до якої хвилі переселень належали пращури респондентів, наскільки компактним було і залишається проживання українців на новій землі, чи мають молдовські українці «живі» зв'язки з Україною (родину чи друзів, із якими підтримують стосунки; студентів, які навчаються на рідній землі і т. д.). Оскільки села в Молдові переважно однонаціональні [19, с. 201], а переселення відбувалися ще донедавна (навіть у ті слободи, що були засновані ще 4—5 століть назад), то загалом нащадки нерідко можуть вказати на місце походження своїх родин з України, чітко називаючи назву села та району. Навіть коли ім'я поселення чи повіту кануло в Лету, доконечно утримуватиметься згадка про переселення саме з України чи з конкретної її частини — певного політичного утворення чи історико-етнографічного регіону. За свідченнями респондентів та за визнаною у фольклористиці тенденцією [21, с. 5], таку інформацію найчастіше зберігають у закутках своєї пам'яті саме чоловіки: «*Наше село, кажуть, відти, з Галіції, наші корні... Я знаю, де ця Галіція? З Західної України корні. Це мужики май більше знають. Вони їхали, були межі люди. А ми, що ми знаєм?*» [6, арк. 264]. Варто зауважити, що знання назви отчого краю сприймається як особливо значуще, на чому наголошують самі мешканці Молдови. Так одна з жінок зауважила: «*Мій тато — з Галіції! От звідки! Що вчора їла — забула, а то си нагадала. З Галіції*» [8, арк. 54].

Зв'язок з рідною землею у переказах, повіданих молодшим поколінням, постулюється передусім через відсилання до етнічної належності дідів-прадідів («*мій дід був українець*», «*та діди наші українці*», «*папа хахол, українець*», «*наші батьки звідти (з України. — Н. П.)*»), а також у повсякчасній апеляції до паралелей в Україні (напр., «*Це, як і в вас*»; «*Да, да... почти так, як на Україні*»; «*На Україні, напевно, того не було*»; «*Так було в Україні, тут не було*» тощо).

Україна в переказах про полишені краї в окремих фрагментах зберігає семантику «землі обітованої», рай-

ського куточку, від якого довелося відмовитися. Так, під час порівняння «там» і «тут» — чого би то не стосувалося: чи мови, чи звичаїв і обрядів, чи фольклору, чи природи, чи мешканців і т. д. — «там» завжди виявляється краще. Найкраща посівалка, на яку з особливим нетерпінням чекає місцевий священик, привезена ще звідти, з України, і тим особливо цінна [8, арк. 149]; найдосконаліші пісні — звідти ж, тому й такі милі серцю [7, арк. 17], найпрекрасніша природа — в Україні [5, арк. 56]. Прощання із рідною землею в емігрантській пісні виявляє усю гіркоту загубленого раю:

*Букувина, Букувина, з далекого краю,
Будь здорова, Букувина, бо я виїжджаю.
В Букувині сади цвітуть, аж дерева гнуться,
Не рад би я заплакати — самі сльози ллються (2).
Ллються сльози, ллються сльози —
не можу спинити,
Кого люб'ю — не забуду, доки буду жити (2)*
[5, арк. 56].

Відтак тема від'їзду з отчого краю потребує серйозного обґрунтування, яке неухильно з'являється у вступній частині переказу. Манила на незвідані простори людей земля. Молдавська діаспора — це передусім компактні ареали переселенців із аграрноперенаселених регіонів України, які «вимушені були шукати виходу зі складного соціально-економічного середовища у еміграції» [18, с. 11]. Отже, переказ очікувано розгортається із вказівки про потребу купити дешевої і (чи) хорошої землі: «*А там сім'я була велика, поля не хватає, то всі суда перейшли. Суда, на голу землю*»; «*Мама вмерла, [тато] живився, було штири чи п'ять братів. Ну, де жити? Він як старший — тато — він лишився там на хазяйстві вже як... А ті ж де будуть? ... І рішили їхати сюди*» [8, арк. 121]. Часто люди їхали за порадою когось із близької родини, хто вже оселився на чужій землі. Такий елемент є типовим у переказах про переселення українців у Молдову. Характерний він і для переказів про переїзди на інші терени. Скажімо, цей мотив як повторюваний виділяють дослідники українського фольклору Канади. Так в одному із текстів він поданий майже формульною конструкцією: «*Лишай гори і доли і ходи сюди*» [16, с. 46].

Новий край, на противагу полишеній землі, — пустище, не сумісне із життям: «*Тут, знаєте, будяки були, було таке, страшно, і вовки були тут, що хочете. Страшно*» [2, арк. 34]. Відтак нова земля постає передусім через мотиви «упокорення», «одомашнення»

чужого і безлюдного місця. Загалом попри історичну достовірність таких мотивів виразне протиставлення початкового «хаосу» чужини та її подальшої «космологізації», а також маркування та помітна сакралізація перших об'єктів (поява першої хати, першої криниці, першого городу, першого цвинтаря тощо) віддзеркалюють міфологічний закрій оповідей та їх взорування на модель космологічної легенди. Структура переказу теж, як правило, відбиває завершений космологічний акт (від появи через становлення до усталення), який віддзеркалено в кількох ключових вузлах, як-от: 1) «земню тут давали»; 2) «порожнє — нічо'ни було»; 3) «тоди зачили строїтисі»; 4) «робили, мучилися»; «тяжко жили»; 5) «вже земню ворали, сіяли»; 6) «проходило время, май вкоренилиса добре»; 7) «женилиса»; 8) «і вони тут жили. І вже мали діти»; 9) «Та вже треба цвинтар робити, бо як бдут вмирати люди — десь треба ховати». Особливе місце посідають мотиви про закладання чи облаштування цвинтаря, церкви, якими нібито марковано остаточне перенесення свого колишнього простору на нову землю¹.

«**Тяжко жити на чужині**» (тема про недолю на чужині). Як продовження попередньої теми звучить інша, що теж посідає присутнє місце серед тематичного уснословесного багатоманіття. Чи не всі дослідники українського фольклору, який побутує на окраїнах етнічного масиву, передусім на тих її землях, що опинилися поза державним кордоном, а також на теренах, де мешкає українська діаспора, вказують на тему туги за рідним краєм як на одну з панівних у фольклорній традиції. Не раз саме висока частотність фігурування такої теми, а також широке та високохудожнє її опрацювання в пісенних та прозових жанрах порубіжних та зарубіжних земель стають підставою для виокремлення відповідних текстів в самостійну структурну частину фольклорних збірників чи огляд їх в окремому розділі наукової монографії. Так, дослідниця українського фольклору Румунії зазначає: «...в добруджанському фольклорі можна виокремити групу пісень, в яких тема чужини та чужої сторони займає головне місце. Якщо вра-

¹ Цим перекази про переселення в Молдову відрізняються від переказів про примусові переселення, у яких нова земля виступає не обраною, а нав'язаною. Як свідчать дослідники, позаяк «могили і святині маркують етнічний простір», вважається зрадою «ставити церкву на новому місці, де вже виросло два нових покоління, — це означало б зректися свого дому, визнати чужу землю за свою» [14, с. 37].

хувати той факт, що вказана лірика довгий час побутувала на чужині по відношенню до свого походження, то зрозуміло, чому ця проблема так яскраво представлена у пісенному фольклорі українців *Добруджі* [15, с. 110]. Те саме потверджують матеріали з Сучавського та Ботошанського повітів Румунії, у яких у межах кожного жанру помітно виділяються тексти із мотивом смутку на чужині [9]. Різноманіття мотивів, об'єднаних темою про недолю на чужині, та тугу за рідним краєм набувають на відірваних від материзни теренах особливої актуальності та небувалої поширеності, тому нерідко вживлюється новими мотивно-сюжетними лініями в тексти традиційних обрядових жанрів².

Так само й фольклорна традиція українців українсько-молдовського пограниччя (зокрема її закордонний сегмент) промовисто вилонює з себе потужний тематичний пласт творів про тугу на чужині. Проростаючи вже в обрядовому фольклорі — у весільних та голосильних мотивах («*Плач, дівчино, і відхлипуї, / Бо заходеш в чужу хату*» [2, арк. 12—13] або «*Саменька си лишила / І чуженька си лишила*» [6, арк. 5]), тема розвивається в одному із найбільш розроблених та кількісно помітних циклів баладної епіки — про чужину, на яку «засилає» зла доля молодицю [3, арк. 235—239]. Фактично тут — в обрядовому та баладному текстах — знаходимо усі ключові мотиви, пов'язані з опрацюванням цієї теми в інших жанрах. Як правило, потрапляє жінка на чужу сторону через материні «перібирки» чи через власний «дурний розум». Так чи так, чужина завжди осоружна молодиці: «*Сирі дрова йа в пичі, тяжко жити в чужині*» [7, арк. 41]. Оця формула «тяжко жити в (на) чужині» чи її варіант «горе жити на (в) чужині» мігруватиме від жанру до жанру, від села до села, від покоління до покоління. Логіка розвитку, відштовхуючись від констатації «тяжко жити на чужині», переходить до обґрунтування тяготи — «тяжко жити на чужині — хто не має роду» і завершується очікуваним «лишилася на чужині — та й навек пропала». Смерть — нерозлучна супутниця чужини в такому просторі постає як реалія, що відбувається «не по-людськи» — без

прощання з родиною, без традиційного похорону та голосіння, без насипаної руками рідних могилки³.

Ці ж змістові вузли фігурують у соціально-побутовій пісенності, виявляючись нерідко в тих же самих формульних зрощеннях. Так, у чумацькій пісні герої зі сумом та тугою оглядає нескінченні простори чужої сторони, — саме так, як сиротливо озиррається навсич молоді жінка у баладі:

*Ой вийду я на гору, подивлюся в долину,
Як суда, так туда — вся чужая сторона*

[8, арк. 137—138]

і чумацька пісня:

*Болит серци їго, та ще й голова,
Оглянеця чумак кругом себи —
Всьо чужая сторона* [8, арк. 102].

Аналогічно відтворено в баладній та чумацькій пісенності страх захворіти на чужині («*А на чужій стороночкі ни готца, ни мати, / Заболіла головочка — нічим зав'язати...*»), де без турботливого догляду та любові рідних марно сподіватися не те що на одужання, навіть на належне поховання:

балада:

*Ой слаба я, нездорова, болит мене голова,
Гей, як прийдеться помирати —*

вся чужая сторона [7, арк. 14].

чумацька пісня:

*Ой болит їго з чола голова,
Ой прийдеться помирати — чужа сторона*

[8, арк. 14].

З типових для обрядової та баладної пісенності констатувань «на чужині нема нікого рідного» («*На чужії сторононці ні отца, ні мати*» [5, арк. 6]; «*А на чужій стороночкі ни готца, ни мати*» [8, арк. 139—140]; «*Тяжко жити на чужині, хто ни має роду*» [7, арк. 18—19]) впливає узагальнена формула, дуже популярна в соціально-побутовій пісенності українців Молдови, — «*чужина — не родина*». Ця формула є ядром пісні «*Темно-хмурно*

³ Порівняйте один із коментарів до голосіння: «Всяке бажає вмерти дома, бо тут «доглянуть, поплачуть і гарно поховать». В цій справі є й побажання: «Дай, Боже, добру смерть, щоб на своїй лаві вмерти». Про того ж, хто вмер на чужині, кажуть: «Нещасний, куди заніс ти свою голову?!». При тому додають: «Не дай, Боже, вмерти на чужій стороні — нікому його там і оплакати». Але ж в тих випадках, коли трапляється комусь умерти в чужому селі, то побожні бабусі плачуть за ним» [13, с. 374—375].

² Таке явище спостеріг, зокрема, В. Сокол на матеріалі, зафіксованих на Зеленому Клині, українських пісень, навішши колядку із мотивом «українці молять про повернення додому»: «*Просим тебе, Цар'ю, Ісусе маленький, Дай, щоб ми ся повернули всі в свій край рідненький*» [20, с. 13].

на долині», яку віднаходимо в репертуарі мешканців чи не кожного українського села в Молдові:

1. Темно-хмурно по долині,
Тяжко жити на чужині.
2. Тяжко жити-проживати,
Як той камінь з води брати.
3. Камінь возьмиш — припочиниш,
На чужині хмурно синиш.
4. Бо чужина — й не родина,
Плаче серце, як дитина.
5. Плаче, плаче, знає чого —
Нима правди ні від кого.
6. Та ні мати, та ні тата,
Та ні сестри, та ні брата [8, арк. 52].

Сьогодні її потракування може мати неоднакові керунки: так, в одному селі в пісню вкладають смисл розлуки між закоханими, в іншому — самотності та недолі в чужому краї. Проте так чи так респонденти ледь не завжди завершують пісню заувагами про те, що вона про них — занесених долею на чужину. Власне цей «соціальний», а не родинно-побутовий струмисько виразно вчувається у варіанті з Кіцманського району, який має промовистий початок:

*Буковино ти зелена,
На три часті розділена...* [10, с. 153—154].

Пісня належить і до найпопулярніших у сусідній Південній Буковині (Сучавському та Ботошанському повітах Румунії), де «вона побутує і як самостійний твір, і як «донор» мотивів і формул для багатьох інших творів» [1, арк. 44; 9, с. 116, 158, 166—167, 170—172, 176].

У пізніших (щодо обрядового фольклору) пластах української пісенності образ чужини пов'язаний із далекими місцями важкої служби чи смертельних боїв героя-рекрута, солдата, а також із митарствами та бідкуваннями героя-заробітчанина, бурлаки, емігранта чи засланця. Однак окремі тексти, за спогадами виконавців, мають пряму дотичність до реальної історії переселення з України в Молдову. Так, картиною прощання з рідною землею розпочинається емігрантська пісня, яку, за твердженнями співачки Юстини Гормах, виконували її батьки, виїжджаючи з Кам'янець-Подільського краю в Молдову [5, арк. 56].

Свідома чи несвідома тяга до споминів про втрачену рідну землю, необхідність виразити пісенним чи оповідним — однак завжди тужливим словом сум за Україною — вияв колективної пам'яті про глибоке коріння, що, проростаючи під дністровими вода-

ми, бере свій початок у міцному стовбурі української культури. Така ностальгія за батьківщиною, окрім того, що є імпульсом до творення фольклорних текстів, важлива ще й як чинник консолідації українців [14, с. 37], розсипаних долею поза материзною.

1. Рукописний архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 582. — Арк. 11—45 (Пастух Н., Харчишин О. Фольклорна традиція українців Молдови. Збереженість, особливості побутування, новітні зміни у співаних жанрах / Фольклор українців північної Молдови. Т. I. Пісні та речитативи / записали, упорядкували Надія Пастух та Ольга Харчишин; нотні транскрипції Анни Черноус).
2. Рукописний архів інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 524. — Арк. 1—92 (Фольклор українців Молдови. Зап. О. Харчишин у 2005 р.).
3. Рукописний архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 582. — Арк. 1—582 (Фольклор українців північної Молдови. Т. I. Пісні та речитативи / записали, упорядкували Надія Пастух та Ольга Харчишин; нотні транскрипції Анни Черноус).
4. Рукописний архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 535 (2 ч.). — Арк. 1—143 (Фольклорні записи із Західного Полісся, 2005 р. Ч. 2: Пісенні та прозові жанри Любешівщини (Волинська обл.). Записали і розшифрували Кузьменко О., Пастух Н.).
5. Рукописний архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 597. — Арк. 1—182 (Фольклорні матеріали, зібрані в українських селах Молдови (у сс. Єлизаветівка, Боросяни Дондушанського р-ну; с. Голяни Єдинецького р-ну) 10—14 серпня 2009 року. Частина I. Зап. Н. Пастух, О. Харчишин, розшифрувала Н. Пастух).
6. Рукописний архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 582 а. — Арк. 1—279 (Фольклорні матеріали, зібрані в українських селах Молдови (у сс. Білявинці, Верхні Халахори, Нові Каракушани, Берлінці, а також у м. Липкани Бричанського району) 22—27 серпня 2008 року. Частина I—II. Записали і розшифрували Н. Пастух, О. Харчишин).
7. Рукописний архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 543. — Арк. 1—437 (Фольклорні матеріали, зібрані в українських селах Молдови (у сс. Помпа, Суворівка, Нова Чолаківка Фалештського району; у с. Голяни Єдинецького району; у сс. Бирладяни, Ружниця, Унгри, Наславча, Вовчинець, Кодряни, Каларашівка Окницького району, а також у с. Мошана Дондушанського району) 1—13 серпня 2006 року. Записали і розшифрували Н. Пастух, О. Харчишин).

8. Рукописний архів Інституту народознавства НАН України. — Ф. 1. — Оп. 2. — Од. зб. 567. — Арк. 1—387 (Фольклорні матеріали, зібрані в українських селах Молдови (у сс. Баронча, Первомайське, Марамонівка, Старі Шальвіри Дрокіївського району; у сс. Цамбула, Слобода-Кишкиряни, Таура Векі, Михайлівка, Николаївка Синжерейського району; у сс. Николаївка, Проданешти Флорештського району) 15—27 серпня 2007 року. Частина I—II. Записали і розшифрували Н. Пастух, О. Харчишин).
9. Буковина, рідний краю. Українські народні пісні Південної Буковини / записали Кузьма Смал та Іван Кідещук; нотація мелодій та упорядкування Кузьми Смаля. — Чернівці: Книги ХХІ, 2008. — 504 с.
10. Буковинські народні пісні / упор., вступ. ст. та прим. Л. Яценка. — Київ, 1963. — 678 с.
11. Внукович Я.И. Литовцы в представлениях жителей белорусско-литовского пограничья / Я.И. Внукович // Живая старина. — 2012. — № 3 (75). — С. 32—35.
12. Вознюк О. Стереотип як чинник формування візії іншого / О. Вознюк // *Studia methodologica*. Антропологія літератури: комунікація, мова, тілесність / укладч Папуша І.В. — Тернопіль: Редакційно-видавничий відділ ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. — Випуск 25. — С. 62—66.
13. Голосіння / упоряд. І. Коваль-Фучило; наук. ред. Л. Іваннікова; НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. — Київ, 2012. — 792 с.
14. Конєва Я. Символічний простір «своєї землі» у фольклорі пограниччя / Конєва Я. // *Етнічна історія народів Європи. Традиційна етнічна культура слов'ян*. Зб. наук. пр. — Київ, 1999. — С. 36—37.
15. Леснікова Г.В. Родинно-побутовий пісенний фольклор українців румунської Добруджі / Г.В. Леснікова // *Записки історичного факультету Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова*. — Вип. 17. — Одеса, 2006. — С. 107—113.
16. Медвідський Б. Фрагменти прозового фольклору в Канаді / Богдан Медвідський // *Фольклор українців поза межами України*. Зб. наук. ст. — Київ, 1992. — С. 41—59.
17. Мокрий В. Значення національних духовних цінностей у збереженні тотожності українців у Польщі після виселення в 1947 році / В. Мокрий // *Мистецтво і традиційна культура українського зарубіжжя*. Матеріали міжнародної наукової конференції / ред. С. Павлюк. — Львів, 1996. — С. 14—18.
18. Наулко В. Українці за межами України / Всеволод Наулко // *Фольклор українців поза межами України*. Зб. наук. ст. — Київ, 1992. — С. 10—13.
19. Опыт этносоциологического исследования образа жизни (по материалам Молдавской ССР) / под редакцией Ю.В. Арутюнян, Л.М. Дробижева, В.С. Зеленчук. — Москва: Наука, 1980. — 268 с.
20. Сокіл В. Проблеми національно-культурного життя та фольклорної традиції українців Зеленого Клину / В. Сокіл // *Народні пісні українців Зеленого Клину* / зап. В. Сокіл; нотн. транскр. Л. Лукашенко. — Львів: Інститут народознавства НАН України, 1998. — С. 5—20.
21. Сумцов Н. Местные названия в украинской народной словесности / Н. Сумцов. — Київ: Киевская старина, 1886. — 34 с.
22. Халюк Л.М. Відображення дійсності в усних народних оповіданнях про переселення 1947 року внаслідок акції «Вісла» у Польщі / Халюк Л.М. // *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: Пам'яті академіка Леоніда Булаховського: Зб. наук. пр.* — Випуск 16. — Київ, 2011. — С. 354—358.
23. Халюк Л.М. Зображення переселення українців в усних оповіданнях: операція «Вісла» та її наслідки / Халюк Л.М. // *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: Пам'яті академіка Леоніда Булаховського: Зб. наук. пр.* — Київ, 2010. — С. 291—207. — (Спеціальний випуск).
24. Щербій Г. Проблема пограниччя в зарубіжній етнології / Г. Щербій // *Літературний ярмарок*. — С. 1—3. — Електронний ресурс. Режим доступу до журн.: http://www.lit-jarmarok.in.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=83&Itemid=30.

Nadiya Pastukh

ON SOME MARKERS OF THE BORDERLAND SPECIFICITY IN FOLKLORE: THEMATIC PRIORITIES OF UKRAINIAN ORAL NARRATIVES IN NORTHERN MOLDOVA

The article has presented an analytic research-work in foremost themes of Ukrainian folklore on the North of Moldova; the rise of those has been actualized under conditions of inter-ethnic contacts by means of important binary opposition of «own/alien space». Characteristics have been given of related thematic units, as e.g. narrator's leaving of native country and search for survival abroad or the settlers' hard luck in foreign land and their sorrow for the native one.

Keywords: theme, border folklore, legend.

Надія Пастух

МАРКЕРИ ПОГРАНИЧНОЇ СПЕЦИФІКИ ФОЛЬКЛОРУ: ТЕМАТИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ УСТНОЙ СЛОВЕСНОСТИ УКРАИНЦЕВ НА СЕВЕРЕ МОЛДОВЫ

В статье проанализированы приоритетные темы украинского фольклора на севере Молдовы, возникновение которых связано с актуализацией в условиях межэтнических контактов бинарного противопоставления «свое / чужое пространство». Охарактеризованы, в частности, такие тематические узлы: 1) покидание своей земли и обживание новых территорий; 2) горькая доля на чужбине и тоска по родной земле.

Ключевые слова: тема, фольклор пограничья, предание.